

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת אחרי מות

א. רש"ד הירש .
פרק טז' פסוק ו':

הגדולה שבכל האמיתות: כי לא רק פעם אחת בלבד יעניק ה' את הקיום וימסור את התפקיד לקיום; אלא הוא מוכן בכל עת להעניק קיום מחדש — אפילו אבדה זכותו מחמת המעילה בתפקיד. עם חידוש הברית הישנה שהופרה הוא מוכן "לקבור" את העבר ולפתוח עתיד חדש. פסח הוא המועד של נס הבריאה הלאומית היהודית; שבועות הביא את העבודה, שהיא תנאי לקיום היהודי; ואילו יום הכיפורים הוא המועד של נס כל הנסים: נס המחיה של תוצאות העבר, נס חידוש הקיום, שכבר נגזרה עליו כלייה; יום הכיפורים הוא מועד הכפרה: מועד התחייה הרוחנית, המוסרית והחברתית — בחסד ה' הכליכול; מועד התחייה ממוות רוחני, מוסרי וחברתי. ולפיכך: "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכיפורים" (תענית ד, ח וע"י בבא בתרא קכא ע"א). ומשום כך ביום הכיפורים ניתוסף קרבן לתמיד של שחר: ישראל מיוצג בו בבחינת "פר" שקם לתחייה לעבודת ה'; וישראל מיוצג בו בבחינת שבעת "כבשים" — כעדר ה' שקם לתחייה; ברגע קטן עזבו הרועה — וברחמים גדולים שב אליו לעד.

גם יום הכיפורים — העשרה בתשרי (להלן פסוק כט) — הוא מועד במשמעות נעלה. בחמשה-עשר בניסן זכה ישראל בקירבת ה' עם ייסוד קיומו הלאומי; משום כך כל אימת שחוזר יום חמשה-עשר בניסן, ישמה ישראל בהמשך קירבת ה'; בשמחה הוא נועד עם ה' שברא את קיומו הלאומי. ביום מתן תורה שלח ה' את דברו אל כל נשמה בישראל במישרין; דבר ה' הוא המבשר לשכינה; בו ניתן לישראל הייעוד של קיומו הלאומי, ונמסר לו תפקיד חייו בעבודת ה'. משום כך כל אימת שחוזר יום מתן תורה, ישמח ישראל בדבר ה' שעודנו ברוחנו; שכן רק דבר ה' הוא הערב לקשר שבין ה' לישראל; ביום זה נועד ישראל עם ה' שהעניק לו את משמעותו הלאומית ונתן לו את תוכן חייו. אולם עוד בטרם הגיע העשרה בתשרי — הראשון בתולדות הקיום היהודי — כבר קיפח ישראל את שתי המתנות האלה; והוא קיפח אותן מהמת חטאו ההיסטורי הגדול ביותר. ומשמעל בתפקיד היהודי, כבר נגזרה כלייה על הקיום היהודי. ועתה ניתוספה עוד אמת לאמיתות החיים היהודים, שההיסטוריה מעידה עליהן; העשרה בתשרי הוסיף את העדות ההיסטורית על

אלות

1. כרשננו אחפש כדרכו את הרציון האחורי האצוה, מהי הצטת הפציה עם יום הכיפורים?
2. פסח ושבועות יש להם מטרת רוחניות, התוכל להסבירם?
3. יום הכיפורים הראשון בא אחרי כשלוש, מה הם הכשלונות האלה?
4. האם זוהי הנהגות חד-פעמית או חוזרת על עצמה כל שנה?
5. מה המיוחד הרציון זה של אפשרות "להתנקות" כל שנה מחדש?
6. איך סול הקרבנות מראש על כק?

(י) יַעֲמֵד חַי. צריך לדעת הפננה ורז"ל (יומא מ. תר"כ) דרשו הרבה דרושים. ולדרבננו יתפרש על נכון שנתכונן באומרו יעמד חי שלא יתודה עליו תכף ומיד כשיעלה עליו הגורל אלא יניחהו חי, פרוש לצד כי בחינת הרע נקראת מת ועל שמה יקרא הגוף בלא נשמה מת, להיות ששולטת בו בחינת הטמאה הנקראת מת, והשעיר של עזאזל כשמתודה הפהן עליו ונותן עליו כל העונות והפשעים וכו' הנה הוא מת כלול מכל מיני מיתות, וצנה האדון שלא יעשהו מת אלא יעמד חי, ולזה תקצא שאומר עוד אחר כך וסמך אהרן וגו' על ראש השעיר החי והתודה וגו' ונשא השעיר עליו, כי מתחלה קדם שהתודה קראו חי ואחר כך אמר השעיר ולא הזכיר החי לומר שאחר שהתודה עליו אינו חי שכבר כחות של מיתה ירדו עליו, ותקצא שצנה ה' שהמשלחו טמא ויכבס בגדיו ורחץ בשורו במים כדין טמא מת:

שאלות

1. *לכאורה מה הקושי כאן?*
2. *כרשננו מרחיב את המושגים: "חי, מת" התוכל להסביר?*
3. *איך צ"י כירוש מרחיב לה מתבאר הצנין שרשננו רוצה להאמרו כאן?*
4. *מהי הוכחתו - צ"י דין - רשננו מסוף דבריו על רשננו כאן?*

* * *

[לד] לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה. יום אחד אין כתיב כאן אלא 'אחת בשנה', כי יום הכיפורים עומד למעלה ממנין הימים שבשנה. ככתוב בעניינו, 'בעשור לחודש' ולא 'היום העשירי'. זהו יום שיש לו מעמד ברשות עצמו, ולא כנתון במסלול הרגיל של הימים. לפיכך השטן, שמנינו שס"ה חסר אחד, שלא כמנין השלם של הימים שהוא שס"ה, כי יום הכיפורים אינו במנין ואינו יכול לקטרג ביום זה י. ומתוך שיום זה תריהו למעלה ממנין הימים, הוא כולל את כל ימות השנה. — "מיום כיפורים שעבר עד יום כיפורים זה". הוא שאמרו: "ויהי ערב ויהי בוקר. ויהי ערב, זה עשו. ויהי בוקר, זה יעקב. יום אחד, שנתן לו הקב"ה, ואי זה זה יום הכיפורים".³⁹ ביום זה יתאחדו הערב והבוקר ויהיו ליום אחד. החושך יהיה לאור, על-ידי שהדונות יהפכו לזכויות. כי באמת אין רע מוחלט. על כן גם העבירה עשויה להפך לזכות בגלל שורש הטוב שיש בתוכה. כולם יהיו צדיקים. זוהי הכוונה 'אחת בשנה' אחרות בבריאה ואחדות בזמן. בדרך זו יבוא התיקון לכל העולם. כי הכל קשור ותלוי בתשובת ישראל. — "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל".⁴⁰ כל אירועי העולם טובים סביב ובשביל ישראל הם. — "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל".⁴⁰

אחרי מות

אמנם אומות העולם אינן יודעות זאת. הנה אנשי הספינה של יונה הנביא נתעלמה מהם סיבת הסערה שהתחוללה פתאום בלב ים והאניה חשבה להשבר. לא ידעו בשל מי הרעה הזאת. ולאחר שתפילתם לאלוהיהם לא הועילה להם וגם לאחר שניסו בדברים גשמיים כדי להקל עליהם, בקשו מאת יונה שיצרפם בתפילתו. אולם יונה ידע גם ידע והודה "כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם" ¹.

אלות

1. פרשנו נאחז בצנין סננוני בססוק, היש אפשרות לבאר קושי זה בדרך אחרת?
2. מהו הרציון הכללי שפרשנו מנסה ללמדנו כאן?
3. האימטריות מהוות עבורו סיוע וחילוק, התוכל להסביר?
4. מהו "בוקר, צרב, יום אחד" לפי רציונו?
5. האם ההנחה ש"הכל תלוי בצע ישראל" היא לטובתנו, לפיה לנו או חו"ח להיפק?
6. איך סיפור יונה מסייע לנו?
7. האם רציון זה מחייב אותנו או את האומות?

* * *

ד. ספר החינוך.

קפו. מצנת כסוי הדם

פרק יז' פסוק יג':

ואי אפשר לכסותו. ואחר שכן הוא, לא רצתה התורה לסלק לנו בין מקדשין לחילין. ואם גם קטין העופות יש טהן קרב לגבי טובט מוצט הוא, ולדבר מוצט לא תחוש התורה לעולם, ומפני כן תזבנה כסוי דם העופות בקלן. סדיני המצנה, כגון מה-שאטרו זקרוגם לבקרה (חילין טג ב) שכוסי הדם נוהג בקל-עוף ובכל-טהן כקטן ובשאינו קטן, ולא נאמר, אשר צוד" אלא בהונה. ונוהג בחילין אכל לא במקדשין.

לכסות הדם אשר וביסת טנה או עוף, ששאמר. אשר צוד ציד טנה או-עוף אשר נאכל ושפך את-דמו וכסהו בצפר".
משרשי המצנה. לפי שהנפש תלויה בדם כמו שאמרנו באסור דם, ולכן ראוי לנו לכסות הנפש ולהסתירו מצין רואיו טרם נאכל הנפש כי גם כנה נקנה קצת אכזריות כנפשנו לאכל הנפש. והנפש נשפך לפנינו, ובמקומות לא נצטוינו כן. לפי שדם הנקטה נתן לקרען לכפרה על נפשותינו

אלות

1. מה בדיוק הדין?
2. מה דעתו המרומת של פרשנו על אכילת בשר?
3. למה "לא נ11031111 על ההמאות"?
4. למה בצופות ככל זאת המצוה קיימת?
5. מה זה כאן: מלומן?
6. למה "נוהג רק בחילין ולא במקודשים"?

* * *

ה. הרמב"ם.

"ושפך את דמו וכסהו בעפר"

פרק יז' פסוק יג':

ראה ויקרא י"ז, י. צוה יתעלה סמוך לשפיכת דם של קרבנות על המזבח, שכל חיה ועוף שבשרם מותר באכילה, כאשר נשחטו מכסין דמו בעפר כדי שלא יתקהלו לאכל סביבו (הדם).

מ"ג ג, מ"ו

אלות

1. פרשנו מוצא סיבה למיקום מצוה זו כאן דוקא, מהי?
2. מה טעמו למצוה זו ולמה באמת "לא יתקהלו"?

* * *